

משפט (על השיכון והומיאומורפיזם):

נניח $f: X \rightarrow Y, Y \in T_2, X \in Comp$ רציפה ו"חח"ע. אזי f שיכון טופולוגי (ז"א $f: X \rightarrow f(X)$ הומיאומורפיזם).

הוכחה: מ"ל את המשפט בהנחה ש- f על. ואז צ"ל f הומיאומורפיזם. תנאים (1) ו- (2) בהגדרת הומיאומורפיזם מתקיימים עפ"י הנתון (ישר).

$$(3) \text{ רציפות של ההופכי } - X \xleftarrow{f^{-1}} Y = f(X)$$

לפי קריטריון 3 על רציפות, מספיק להראות ש- f פונקציה סגורה. כאן נשתמש במשפט הקודם.

הערה: א. במקרה הפרטי, אם בנוסף f על אז נקבל הומיאומורפיזם.

ב. קומפקטיות של X חשובה מאוד. ראינו דוגמאות...

ג. $f(X)$ סגור.

תוצאה: נניח $(X, \tau) \in Comp$ ו- σ טופולוגיה על X עם תכונת T_2 (Hausdorff) כך ש $\sigma \subseteq \tau$. אז $\sigma = \tau$.

הגדרה: נניח $\alpha = \{A_i\}_{i \in I}$ אוסף תת קבוצות בקבוצה X .

(א) $\alpha \in FIP$ תכונת החיתוך הסופי, אם - $\bigcap_{j \in J} A_j \neq \emptyset$ לכל $J \subseteq I$ סופית.

(ב) $\alpha \in IP$ אם $\bigcap_{i \in I} A_i \neq \emptyset$.

(ברור ב $\Leftarrow$ א).

דוגמה: כל סדרה $\{A_n\}_{n \in \mathbb{N}}$ יורדת $A_1 \supseteq A_2 \supseteq \dots$ של קבוצות לא ריקות היא FIP

למשל: $A_n := \{n, n+1, n+2, \dots\}, n \in \mathbb{N}$

$$\alpha = \{A_n\}_{n \in \mathbb{N}} \in FIP \setminus IP$$

משפט (קריטריון FIP של Comp): נניח X מ"ט. אזי התנאים הבאים שקולים:

$$(1) X \in \text{Comp}$$

$$IP \ni \alpha \Leftrightarrow \begin{cases} FIP \ni \alpha = \{A_i\}_{i \in I} \\ \forall i \in I: A_i \text{ סגורה} \end{cases} (2)$$

הוכחה:

שימו לב ש- $\{O_i\}_{i \in I}$ כיסוי פתוח של X אם ורק אם האוסף של המשלימים $\{O_i^c\}_{i \in I}$ (קבוצות סגורות) הוא לא IP .

$$\bigcup O_i = X \Leftrightarrow \bigcap O_i^c = \emptyset$$

כללי *de Morgan* והגדרת $Comp$ ...

■

דוגמה: $\mathbb{R} \notin \text{Comp}$ (דרך FIP).

$A_n := [n, \infty), n \in \mathbb{N}$ סגורות ו- $A_1 \supset A_2 \supset A_3 \supset \dots$

$$\{A_n\}_{n \in \mathbb{N}} \in FIP \setminus IP$$

דוגמה: $Y = \{\frac{1}{n} : n \in \mathbb{N}\} \notin \text{Comp}$

$$A_k = \{\frac{1}{n} : n \in \mathbb{N}, k \leq n\} \text{ סגור } A_1 \supset A_2 \supset \dots \quad \bigcap_{k \in \mathbb{N}} A_k = \emptyset$$

תזכורת: קריטריון Cantor לשלמות מאינפני:

התנאים הבאים שקולים:

(א) (X, d) מ"מ שלם.

(ב) לכל סדרה יורדת $\{A_n\}_{n \in \mathbb{N}}$ - $A_1 \supseteq A_2 \supseteq A_3 \supseteq \dots$

של קבוצות סגורות כך ש- $\text{diam}(A_n) \xrightarrow{n \rightarrow \infty} 0$ מתקיים -

$$\{c\} = \bigcap_{n \in \mathbb{N}} A_n \neq \emptyset$$

משפט: כל מרחב מטרי (X, d) קומפקטי הוא מ"מ שלם.

הסבר: (דרך קריטריון קנטור + קריטריון *FIP*)

נניח נתונה סדרה יורדת של קבוצות סגורות $\{A_n\}_{n \in \mathbb{N}}$ - $A_1 \supseteq A_2 \supseteq A_3 \supseteq \dots$
כך ש $\text{diam}(A_n) \xrightarrow[n \rightarrow \infty]{} 0$ אז

$$\alpha = \{A_n\} \in \text{FIP}$$

A_n סגור. לכן בגלל הקומפקטיות אכן $\bigcap_{n \in I} A_n \neq \emptyset$.

↓

$$\alpha \in \text{IP}$$

ואז מקריטריון קנטור נקבל המרחב הוא שלם.

■

משפט (Heine – Borel):

נניח $X \subseteq \mathbb{R}^n$. אזי התנאים הבאים שקולים:

$$1) X \in \text{Comp}$$

$$2) X \text{ חסום וסגור.}$$

הוכחה:

$$(1) \Leftrightarrow (2)$$

חסימות – כל מ"מ קומפקטי הוא חסום (הוכחנו יותר: ח"כ)

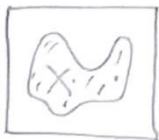
סגירות – $\mathbb{R}^n \in T_2$. נפעיל את משפט הסגירות.

$$(2) \Rightarrow (1)$$

נניח X חסום וסגור. קיימת קובייה $K \subset \mathbb{R}^n$ כך ש $X \subseteq K$

$$K = [a, b]^n \text{ בה"כ}$$

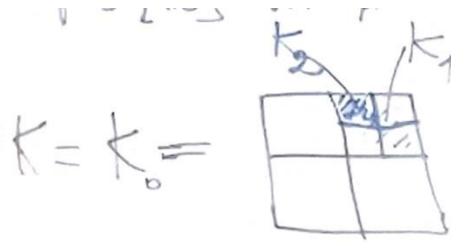
אז לפי *Tychonoff*, אכן $K \in \text{Comp}$ (אם ידוע ש $[a, b] \in \text{Comp}$).

K

דרך ב' (Cantor):

ניחה בשלילה ש- $Comp \not\subset K$.

ז"א יש כיסוי α פתוח של K ללא תת כיסוי סופי. נחלק תתי קוביות (מספר $= 2^n$) דרך החלוקה של הצלעות. נקרא לתת קובייה – "קובייה בעייתית" אם אין תת כיסוי סופי עבור הכיסוי הנ"ל. אז יש לפחות תת קובייה אחת בעייתית K_1 .

באופן דומה נחלק לתתי קוביות ואז יש תת קובייה $K_2 \subset K_1$ כך ש- K_2 בעייתית.

אז נקבל – $K_1 \supset K_2 \supset K_3 \supset \dots$

סדרה יורדת של קוביות (סגורות לא ריקות).

$$\text{diam}(K_i) \rightarrow 0$$

$\mathbb{R}^n$ שלם, לכן לפי קריטריון קנטור: יש איבר משותף $\{c\} = \bigcap_{i \in \mathbb{N}} K_i \neq \emptyset$

$c \in K$. לכן קיים איבר מסוים של הכיסוי α O_j כך ש- $c \in O_j$

בגלל הפתיחות $\exists r > 0: B_r(c) \subset O_j$

לכן – $\exists m \in \mathbb{N}: c \in K_m \subset B_r(c) \subset O_j$

קיבלנו ש K_m מכוסה ע"י איבר אחד O_j של הכיסוי.

לכן K_m לא בעייתית בסתירה לבנייה!

הערה: משפט *Heine – Borel* בד"כ לא נכון אם מחליפים $\mathbb{R}^n$ במרחבים מטריים או נורמיים אחרים.

דוגמה: (כבר דיברנו על זה)

במרחב הילברט l_2 יש תת קבוצה חסומה וסגורה לא קומפקטית.

למשל: $A := \{e_1, e_2, \dots\} \subset l_2$ (דיסקרטי אינסופי לכן לא קומפקטי).

משפט (קומפקטיות במרחב מטרי): נניח (X, d) מ"מ. התנאים הבאים שקולים:

$$1) X = (X, top(d)) \in Comp$$

$$2) X \in SComp \text{ (לכל סדרה יש תת סדרה מתכנסת).}$$

$$3) X \in BW \text{ (תכונת Bolzano-Weierstrass לכל קבוצה אינסופית ב- } X \text{ יש נקודת הצטברות).}$$

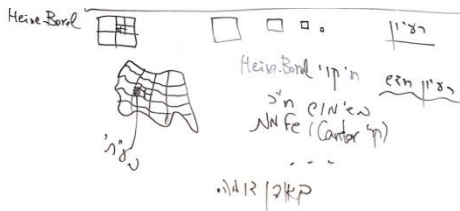
$$4) (X, d) \text{ שלם וחסום כליל.}$$

הוכחה:

$$(1) \leftarrow (4)$$

דומה למשפט Heine – Borel

(נדלג על הוכחה מפורשת)

$$(1) \leftarrow (2)$$

נניח בשלילה שלא, כלומר $X \notin SComp$

זאת אומרת, קיימת סדרה $\{x_n\}_{n=1}^{\infty}$ ללא ת"ס מתכנסת ב- X .

נגדיר - $\emptyset \neq A_n := \{x_n, x_{n+1}, \dots\}$

ברור $A_1 \supset A_2 \supset \dots \supset A_n \supset \dots$ לכן $\{A_n\}_{n \in \mathbb{N}} \in FIP$.

הערה: A_n סגורות. זה נובע מ-

$$1) \text{ במ"מ ידוע ש- } cl(A) = scl(A)$$

2) פרמוטציה של סדרה לא משפיעה על ההתכנסות (או אי התכנסות)

(כאשר אנו משתמשים בהגדרת התכנסות דרך - בכל כדור של הגבול יש כמעט כל האיברים).

$$\{X \in Comp \mid FIP \ni \{A_n\}\} \Rightarrow \{A_n\} \in IP \text{ - כעת}$$

זה גורר שקיימת נקודה $c \in \bigcap A_n \neq \emptyset$

לכן קיימת תת סדרה קבועה $c, c, \dots$ של הסדרה $\{x_n\}_{n=1}^{\infty}$ (בסתירה להנחה שאין ת"ס מתכנסת).

$$(2) \leftarrow (3)$$

נניח $A \subseteq X$ אינסופית. צ"ל $A' \neq \emptyset$

בגלל אינסופיות קיימת סדרה $\{a_n\}_{n=1}^{\infty}$ ב- A עם איברים שונים.

$X \in SComp \Leftrightarrow$ קיימת תת סדרה $\{a_{n_k}\}_{k=1}^{\infty}$ שמתכנסת ב X .

$$a_{n_k} \wedge \lim_{k \rightarrow \infty} a_{n_k} = b$$

$\Downarrow$

$$b \in A'$$

$\Downarrow$

$$A' \neq \emptyset$$

(2) $\Leftarrow$ (3)

נניח $\{x_n\}_{n=1}^{\infty}$ סדרה ב X . נוכיח שיש ת"ס מתכנסת.

נגדיר – $X \supset A := \{x_n : n \in \mathbb{N}\}$ (תמונה של הסדרה).

אם A סופית אז יש איבר בסדרה שחוזר אינסוף פעם ואז יש תת סדרה קבועה (מתכנסת!).

אם A אינסופית אז לפי הנתון (3) $X \in BW$.

אז קיימת נקודת הצטברות $z \in A'$.

(*) אז קיימת סדרה עם איברים שונים ב A ששואפת ל z .

ע"פ אותה הערה על הפרמוטציות...

בה"כ ניתן להניח שיש תת סדרה של $\{x_n\}$ המקיימת את (*).

לכן קיבלנו ת"ס מתכנסת!

(2) $\Leftarrow$ (4)

• קודם כל נוכיח שלמות של (X, d)

נניח $\{x_n\}$ סדרת קושי. צ"ל שהיא מתכנסת.

תכונה (2) $\Leftarrow$ יש תת סדרה $\{x_{n_k}\}$ שמתכנסת ב X .

תכונה m_3 של מרחבים מטריים $\Leftarrow$ אם לסדרת קושי יש ת"ס מתכנסת, אז גם הסדרה מתכנסת.

• כעת נוכיח ש (X, d) ח"כ.

צ"ל שלכל $\varepsilon > 0$ יש תת קבוצה סופית שהיא ε – צפופה (רשת).

נניח בשלילה שקיים $0 < \varepsilon_0$ כך שאין ε_0 – רשת. בונים סדרה ללא ת"ס מתכנסת:

ניקח $x_1 \in X$ אז $X \neq B_{\varepsilon_0}(x_1)$ (אחרת $\{x_1\}$ - רשת ב (X, d)).

ניקח $x_2 \neq B_{\varepsilon_0}(x_1)$ אז מתקיים $B_{\varepsilon_0}(x_1) \cup B_{\varepsilon_0}(x_2) \neq X$

אחרת $\{x_1, x_2\}$ - רשת ε_0 (שימו לב: $d(x_1, x_2) \geq \varepsilon_0$).

נמשיך כך... נקבל סדרה $x_1, x_2, x_3, \dots$

$$\forall i \neq j: d(x_i, x_j) \geq \varepsilon_0$$

אז ברור שאף ת"ס של $\{x_n\}_{n=1}^{\infty}$ לא ס"ק.

זה גורר שלסדרה הנ"ל אין ת"ס מתכנסת!

Tychonoff Theorem (1935) משפט טיכונוף

נניח $X = \prod_{i \in I} X_i$ מכפלה טופולוגית. אזי X קומפקטי אם ורק אם כל X_i הוא מרחב קומפקטי.

הוכחה:

(כוון אחד)

אם X קומפקטי אז כל X_i היא גם קומפקטי כתמונה רציפה של X לגבי העתקת ההטלה: $p_i: X \rightarrow X_i$.

(כוון שני)

נוכיח בשתי דרכים:

דרך א. בעזרת קריטריון קומפקטיות Alexander (דרך תת בסיס).

דרך ב. בעזרת קריטריון קומפקטיות דרך FIP (תכונת החיתוך הסופי).

קריטריון קומפקטיות Alexander:

נניח X מרחב טופולוגי ו β תת בסיס (פרא-בסיס) של הטופולוגיה. אזי X קומפקטי אם ורק אם לכל כיסוי $C \subset \beta$ של X (דרך איברים של β) קיים תת כיסוי סופי.

הוכחה של הקריטריון: (נדלג)

כיוון אחד ברור (הגדרה של הקומפקטיות).

כיוון שני: נניח מ"ט X ותת בסיס שלו β מקיימים את התנאי של Alexander.

צ"ל ש X קומפקטי. נניח בשלילה שלא. אז קיים כיסוי פתוח C של X ללא תת כיסוי סופי.

נקרא לכיסוי פתוח "בעייתי" אם אין תת כיסוי סופי.

בה"כ ניתן להניח ש C הוא כיסוי בעייתי מכסימלי.

הערה: מכסימליות פירושה הדבר – אין גדול ממנו (ולא בהכרח הכי גדול) ז"א כל כיסוי פתוח של X המכיל את C ושונה ממנו הוא לא בעייתי.

הסבר: על מנת להוכיח הקיום של כיסוי כזה נשתמש בלמה של צורן.

שימו לב שאם נתון שרשרת של כיסויים בעייתיים אזי האיחוד הוא גם בעייתי.

בגלל המכסימליות של C הוא מקיים את התכונה הבאה:

(*) אם O קבוצה פתוחה שלא שייכת ל C אז $C \cup \{O\}$ לא בעייתי ולכן קיים תת אוסף סופי C_0

של C כך ש $C_0 \cup \{O\}$ מכסה את X .

האוסף $C \cap \beta$ הוא לא מכסה את X

(אחרת תנאי של Alexander גורר ש C לא בעייתי).

לכן קיימת נקודה $z \in X$ כך ש z לא מכוסה ע"י $C \cap \beta$.

קיים $U \in C$ כך ש $z \in U$ (כי C כיסוי).

לפי הגדרת תת בסיס (β^c הוא בסיס) קיימים מספר סופי של איברים

$$z \in \bigcap_{i=1}^n S_i \subset U \text{ כך ש } S_1, \dots, S_n \in \beta$$

אף $S_1, \dots, S_n$ לא שייך ל C (כי אחרת $C \cap \beta$ מכסה את z).

לכן ע"פ תכונת (*) הנ"ל לכל $1 \leq i \leq n$ קיים תת אוסף סופי C_i כך ש $C_i \cup \{S_i\}$ מכסה את X .

נסמן: $G_i := \cup \{A : A \in C_i\}$. אז $S_i \cup G_i = X$ ונקבל

$$U \cup \left(\bigcup_{i=1}^n G_i \right) \supseteq \left(\bigcap_{i=1}^n S_i \right) \cup \left(\bigcup_{i=1}^n G_i \right) \supseteq \bigcap_{i=1}^n (S_i \cup G_i) = X$$

ז"א תת אוסף סופי $\bigcup_{i=1}^n C_i \cup \{U\}$ של C מכסה את X . סתירה! זה מוכיח את הקריטריון.

בעזרתו נוכיח כיוון שני של משפט Tychonoff

בתפקיד של פרא-בסיס β ב $X = \prod_{i \in I} X_i$ ניקח תיבות אלמנטריות.

$\alpha := \{p_i^{-1}(O_i) \mid O_i \in \tau_i\}$ פרא-בסיס סטנדרטי. המקורות של קבוצות פתוחות מכל גורם

X_i . נניח בשלילה ש X לא קומפקטי. אז לפי קריטריון Alexander קיים תת אוסף C של

α כך ש C הוא כיסוי בעייתי (ללא תת כיסוי סופי) של X . נציג אותו $C = \bigcup_{i \in I} C_i$ כאשר

כל C_i מורכב מתיבות אלמנטריות שבאות מגורם X_i . לפי ההנחה C_i לא מכיל תת כיסוי

סופי של X . אזי $p_i(C_i)$ לא מכיל תת כיסוי סופי של X_i .

אבל X_i קומפקטי ו- $p_i(C_i)$ אוסף של קבוצות פתוחות. לכן $p_i(C_i)$ הוא לא כיסוי של X_i קיימת נקודה $x_i \in X_i$ שלא מכוסה ע"י $p_i(C_i)$. אזי הנקודה $x := (x_i) \in \prod_{i \in I} X_i$ לא מכוסה ע"י (כיסוי) C של X . סתירה! מכאן מש"ל.

הערה:

דרך ב. בעזרת קריטריון קומפקטיות FIP (תכונת החיתוך הסופי)

דרך ג. ואולטרה-פילטרים (על-מסנן). טופולוגיה קבוצתית, האוניברסיטה הפתוחה (ד. לייבוויץ).

https://en.wikipedia.org/wiki/Tychonoff%27s_theorem

https://en.wikipedia.org/wiki/Compact_space

תוצאות:

- $[0,1]^S \in Comp$ קובית Tychonoff (לכל קבוצה S)
- $[0,1]^{\mathbb{N}} \in Comp$ קובית Hilbert
- $\{0,1\}^{\mathbb{N}} = \{0,1\} \times \{0,1\} \times \dots \in Comp$ קובית Cantor

דוגמה (מרחב קנטור)

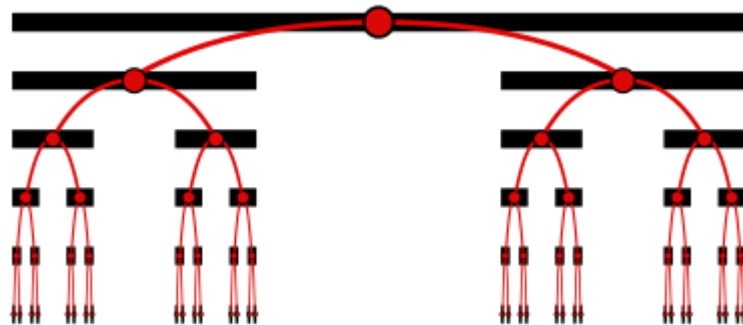
תזכורת: ידוע שקבוצת קנטור היא $C := \{c \in [0,1] : c = \sum_{i=1}^{\infty} \frac{c_i}{3^i} \quad c_i \in \{0,2\}\}$

חיתוך של קבוצות סגורות $C = \bigcap_n C_n \quad C_0 = [0,1], C_n = \frac{1}{3}C_{n-1} \cup (\frac{2}{3} + \frac{1}{3}C_{n-1})$

משפט: קבוצת קנטור C הומואומורפי עם מרחב מכפלה $\{0,1\}^{\mathbb{N}} = \{0,1\} \times \{0,1\} \times \dots$

הוכחה: ש"ל $C \simeq \{0,2\}^{\mathbb{N}}$

נגדיר פונקציה $f : \{0,2\}^{\mathbb{N}} \rightarrow C \quad f(x_1, x_2, \dots) = \sum_{i=1}^{\infty} \frac{x_i}{3^i}$

אזי f חח"ע (יחידות ההצגה הנ"ל). גם פונקציה על (ברור).

$\{0,2\}^{\mathbb{N}}$ קומפקטי לפי משפט Tychonoff.

לכן בגלל משפט על ההומואומורפיזם מ"ל f רציפה בכל נקודה

$$a = (a_1, a_2, \dots) \in \{0,2\}^{\mathbb{N}}$$

מ"ל לכל $\varepsilon > 0$ קיימת סביבה $O \in N(a)$ כך ש

$$x \in O \Rightarrow |f(x) - f(a)| < \varepsilon$$

נבחר $n_0 \in \mathbb{N}$ כך ש $\sum_{i=n_0+1}^{\infty} \frac{2}{3^i} < \varepsilon$ ונגדיר תיבה בסיסית

$$O := \{a_1\} \times \{a_2\} \times \cdots \times \{a_{n_0}\} \times \{0,2\} \times \{0,2\} \times \cdots$$

אז ברור $O \in N(a)$ ולכל $x = (a_1, a_2, \dots, a_{n_0}, x_{n_0+1}, x_{n_0+2}, \dots) \in O$ מתקיים:

$$|f(x) - f(a)| = \left| \sum_{i=1}^{\infty} \frac{x_i}{3^i} - \sum_{i=1}^{\infty} \frac{a_i}{3^i} \right| = \left| \sum_{i=n_0+1}^{\infty} \frac{a_i}{3^i} \right| \leq \sum_{i=n_0+1}^{\infty} \frac{2}{3^i} < \varepsilon$$

■

תרגיל: הוכיחו ש:

א. $C^2 \simeq C, C^n \simeq C, C^{\mathbb{N}} \simeq C^{\mathbb{Z}} \simeq C$.

ב. * C הומוגני.

מידע נוסף על קבוצת קנטור (Cantor set everywhere):

- כל מרחב קומפקטי מטריזבילי הוא תמונה רציפה של קבוצת קנטור.
- למשל: $f: C \rightarrow [0,1]$ $f\left(\sum_{i=1}^{\infty} \frac{x_i}{3^i}\right) = \sum_{i=1}^{\infty} \frac{x_i}{2} \cdot \frac{1}{2^i}$ ($x_i \in \{0,2\}$) (מדוע היא לא חח"ע?)
- כל מרחב מטריזבילי בעל מימד אפס ללא נקודות מבודדות הומיאומורפי עם קבוצת קנטור.
- מרחב קנטור $\{0,1\}^{\mathbb{Z}}$ חשוב גם באינפורמטיקה, תורת הקודים, במערכות דינמיות סמבוליות ...
<https://peerj.com/articles/cs-171.pdf>
- "shift homeomorphism $\sigma: \{0,1\}^{\mathbb{Z}} \rightarrow \{0,1\}^{\mathbb{Z}}, \sigma(x_i) = (x_{i+1})$
(תבדקו שיש מסלול צפוף לפעולת חבורה ציקלית $G = \langle \sigma \rangle = \{\sigma^n\}_{n \in \mathbb{Z}}$ על $\{0,1\}^{\mathbb{Z}}$)
- ראו גם: https://en.wikipedia.org/wiki/Cantor_set